

**Entorn, espai i habitatge**

Codi: 101248  
Crèdits: 6

**2024/2025**

Titulació	Tipus	Curs
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	3
2500256 Antropologia Social i Cultural	OT	4

**Professor/a de contacte**

Nom: Maria Teresa Tapada Berteli  
Correu electrònic: teresa.tapada@uab.cat

**Idiomes dels grups**

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

**Prerequisits**

No hi ha prerequisits oficials necessaris per a cursar aquesta assignatura

**Objectius**

Contextualització:

L'assignatura pretén introduir l'alumne a les aportacions teòriques i coneixement aplicat de l'antropologia de l'espai construït i l'antropologia urbana. Després l'adquisició d'aquests coneixements bàsics l'assignatura introdueix a l'aproximació crítica de les polítiques urbanes des de la perspectiva antropològica.

Objectius formatius:

Els alumnes de l'assignatura han de ser capaços de reconèixer les possibilitats, potencialitats i limitacions de l'antropologia urbana i l'espai, a més d'identificar i reconèixer les aportacions d'aquesta perspectiva a un dels diversos àmbits d'aplicació a l'àmbit urbà (minories ètniques, immigració, educació, desenvolupament, urbanisme etc.).

**Competències**

Antropologia Social i Cultural

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Demostrar que es coneix i es comprèn la història de la teoria antropològica i la gènesi dels seus conceptes bàsics.

- Fer servir les eines digitals i interpretar fonts documentals específiques de manera crítica.
- Fer treballs escrits o presentacions orals efectius i adaptats al registre adequat en diferents llengües.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Produir materials relacionats amb la diversitat cultural susceptibles de tenir un impacte crític en les concepcions de sentit comú.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.

## Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament les dades procedents de les recerques i els informes antropològics.
2. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica.
3. Analitzar una situació i identificar-ne els punts de millora.
4. Enumerar les teories sobre l'espècie humana i posar-les en relació amb la producció de la societat i la cultura.
5. Exposar en forma narrativa els resultats del treball, d'acord amb els cànons crítics de la disciplina i tenint en compte els diferents públics a qui van dirigits.
6. Expressar les idees amb un vocabulari específic adequat a la disciplina.
7. Fer un ús ètic de la informació, sobretot quan té caràcter personal.
8. Identificar els desenvolupaments disciplinaris recents i la vinculació de la teoria antropològica amb les disciplines socials afins en el seu desenvolupament històric i en les tendències interdisciplinàries actuals.
9. Identificar els processos diversos de relació entre les poblacions humanes i el seu hàbitat.
10. Identificar i aplegar críticament la bibliografia bàsica que ha conformat el camp d'estudi.
11. Identificar la variabilitat sociocultural en contextos etnogràfics específics.
12. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
13. Identificar les implicacions socials, econòmiques i mediambientals de les activitats academicoprofessionals de l'àmbit de coneixement propi.
14. Identificar les tendències interdisciplinàries actuals compartides per l'antropologia i les disciplines socials afins en el camp respectiu.
15. Identificar situacions que necessiten un canvi o millora.
16. Produir materials sobre les relacions entre població humana i medi susceptibles de tenir un impacte crític en les concepcions polítiques i de sentit comú en els seus respectius camps.
17. Valorar la fiabilitat de les fonts, seleccionar dades rellevants i contrastar la informació.

## Continguts

1. Introducció i objectius de l'assignatura.
2. Perspectives des de l'antropologia urbana i de l'espai: l'espacialització de la cultura.
  - a. Principis teòrics i conceptes bàsics.
  - b. De l'antropologia urbana a l'antropologia de l'espai.
  - c. Del que és tangible a l'intangible: l'espai físic, l'experiència de l'ús de l'espai i l'espai imaginat.

3. Formes d'apropiació espacial i construcció vernacle a l'era de la globalització.
  - a. Les construccions tradicionals i vernacles.
  - b. Diversitat cultural en l'ús de l'espai.
  - c. El procés de globalització i el seu impacte a la percepció del territori: desterritorialització i identitat.
  
4. Processos d'adaptació i significats socio-simbòlics de l'espai físic: sentit de pertinença, identitat i empoderament social i comunitari.
  - a. L'espai físic com a projecció de l'estructura social a diverses escales: habitatge, bloc, inter-bloc, carrer, barri, ciutat.
  - b. L'espai físic com a projecció de normes, hàbits i pràctiques socioculturals.
  - c. El real·lotjament urbà com a experiència de reterritorialització.
  
5. El problema de l'habitatge, processos identitaris i moviments socials.
  
6. L'aplicabilitat del coneixement antropològic des de una perspectiva interdisciplinària.
  
7. Conclusions.

### Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques i pràctiques dirigides per la professora	30	1,2	1, 5, 11, 9, 16
Discussions a l'aula	15	0,6	1, 5, 11, 9, 16
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals presencials	5	0,2	1, 5, 11, 9, 16
Tutories treball tutoritzat	19	0,76	1, 5, 11, 9, 16
Tipus: Autònomes			
Cerca de d'informació (biblioteques o d'altres fons)	10	0,4	1, 17, 7, 10, 5, 6, 11, 9, 16
Estudi personal	25	1	1, 17, 7, 10, 5, 11, 9, 16
Lectura	25	1	1, 5, 11, 9, 16

Activitats formatives: classes teòriques i pràctiques dirigides, lectures dirigides i presentació del treball.

Metodologia docent: classes magistrals, visionat de documentals, debats, lectura individual i discussió en grup.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

## Avaluació

### Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Participació	10%	5	0,2	2, 11, 9
Presentació del treball de curs al Seminari Final (individual)	20%	10	0,4	5
Prova escrita	30%	3	0,12	10, 4, 6, 12, 14, 8
Treball individual	40%	3	0,12	3, 2, 1, 17, 7, 10, 6, 12, 15, 13, 11, 9, 16

30% Prova escrita en forma de marc teòric del treball individual amb la incorporació de la matèria impartida a classe, lectures teòriques obligatòries i específiques al tema del treball, vídeos i conferències.

40% Treball individual (marc teòric amb l' introducció de les correccions + incorporació de l'estudi de cas). El tema serà de lliure elecció amb supervisió de la professora (moviment social urbà, cas d'ús d'espai etc).

20% Presentació del treball de curs al Seminari Final (individual). Activitat no recuperable.

10% Participació a les discussions a classe, exercicis a l'aula dels textos obligatoris i la participació a les presentacions del treballs final del companys i companyes. Activitat no recuperable.

Cal treure una nota mínima de 4.5 al primer treball de curs per tal de que faci mitja amb la resta de notes del curs. En cas de treure menys d'aquesta nota es suspendrà l'assignatura i caldrà recuperar l'examen al període de reavaluació. Si malgrat tenir aprovat l'examen, la mitjana de la nota final de curs és inferior a 5, l'assignatura estarà suspesa. L'assistència i participació no és recuperable al període de reavaluació. Òbviament, l'examen sí és recuperable al període de reavaluació.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, la professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Aquesta assignatura té dret avaluació única que consistirà en tres exercicis: 1. una prova escrita basada en el material teòric de l'assignatura (40%), 2. un treball d'aplicació en un cas empíric d'anàlisi de l'espai construït a

elecció de l'alumne i supervisat per la professora (40%), 3. dues evidències d'activitats de participació externes a la docència a l'aula sobre la matèria del curs (20%). (Ex.- resum d'una conferència, taller..). El lliurament dels tres exercicis es farà a la data d'avaluació única.

Els estudiants poden acollir-se a l'Avaluació Única a través d'un formulari a Gestió Acadèmica de la Facultat disponible del 25 de setembre al 16 d'octubre de 2024

Les proves d'Avaluació Única coincidiran amb les dates reservades per a l'Avaluació Continuada.

## **Bibliografia**

Altman, Irvin, Rapoport, Amos, & Wohlwill, Joachim F. (1980). Environment and culture. New York: Plenum Press.

Altman, Irvin, & Joachim F. (1976). Human behavior and environment: Advances in theory and research. New York: Plenum Press.

Ashmore, Wendy, & Kent, Susan (2006). Integrating the diversity of twenty-first-century anthropology : The life and intellectual legacies of Susan Kent. Arlington, Va.: American Anthropological Association.

Atkin, Tony, & Rykwert, Joseph (2005). Structure and meaning in human settlements (1st ed.). Philadelphia: University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology. Augé, M. (1995). Non-places : Introduction to an anthropology of supermodernity [Non-lieux.] .London ; New York: Verso.

Bergalli, Roberto & Rivera, Iñaki, Emergencias Urbanas. Barcelona: Anthropos. Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona.

Buchli, Victor (2013) An Anthropology of Architecture. London: Bloomsbury.

Cátedra Tomás, María. (1997). Un santo para una ciudad : Ensayo de antropología urbana (1a ed.). Barcelona: Editorial Ariel.

Cieraad, Irene (1999). At home: An anthropology of domestic space (1st ed.). Syracuse: Syracuse University Press.

Cohen, Abner (Ed)(1974). Urban ethnicity. London, New York: Tavistock Publications Distributed in the USA by Harper & Row Publishers, Barnes & Noble Import Division.

Coleman, Simon, & Collins, Peter (2006). Locating the field: Space, place and context in anthropology. Oxford; New York: Berg.

Cordeiro, Graça Indias, Baptista, Luis Vicente, Costa, da Costa, Antonio Firmino (2019). Etnografias urbanas Oeiras, Portugal: Celta Editora.

Cucó Giner, Josepa (2004). Antropología urbana (1a ed.). Barcelona: Ariel.

Delgado Ruiz, Manuel (1999). Ciudad líquida, ciudad interrumpida : La urbs contra la polis (1.th ed.). Medellín, Colombia: Facultad de Ciencias Humanas y Económicas de la Universidad de Antioquia: Universidad Nacional de Colombia, Sede Medellín. Delgado Ruiz, M. (1999). El animal público : Hacia una antropología de los espacios urbanos. Barcelona: Editorial Anagrama.

Delgado Ruiz, Manuel (2007). Sociedades movedizas. Pasos hacia una antropología de las calles. Barcelona: Editorial Anagrama.

Fernández de Rota y Monter, José Antonio. (1992). Espacio y vida en la ciudad gallega : Un enfoque antropológico. La Coruña: Universidade da Coruña, Sercivio de Publicacións.

- Fernández Martorell, Mercedes (1997). *Antropología de la convivencia : Manifiesto de antropología urbana*. Madrid: Cátedra.
- Gaggiotti, Hugo (2006). *Un lugar en su sitio: Narrativas y organización cultural urbana en el espacio latinoamericano*. Sevilla: Comunicación Social : Doble J.
- Giglia, Angela (2012) *El Habitar y la cultura. Perspectivas teóricas y de investigación*. Barcelona; Anthropos. Universidad Autónoma Metropolitana de México. Unidad Iztapalapa.
- Giglia, Angela & Signorelli, Amalia (Eds) (2012) *Nuevas topografías de la cultura*. México: Universidad Autónoma Metropolitana. Juan Pablos Editor.
- Gmelch, G., & Zenner, W. P. (2002). *Urban life: Readings in the anthropology of the city (4th ed.)*. Prospect Heights, Ill.: Waveland Press.
- Gravano, Ariel (2003). *Antropología de lo barrial : Estudios sobre producción simbólica de la vida urbana (1a. ed.)*. Buenos Aires: Espacio.
- Gray, J. N. (2006). *Domestic mandala: Architecture of lifeworlds in Nepal*. Aldershot, England ; Burlington, VT: Ashgate.
- Hatzfeld, Marc (2007) *la cultura de los suburbios*. Barcelona: Laertes.
- Hannerz, Ulf (1980). *Exploring the city: Inquiries toward an urban anthropology*. New York: Columbia University Press.
- Hirsch, Eric, & O'Hanlon, Michael. (1995). *The anthropology of landscape*:5 Hirsch, E., & O'Hanlon, M. (1995). *The anthropology of landscape: Perspectives on place and space*. Oxford; New York: Clarendon Press; Oxford University Press.
- Lovejoy, Paul E., & Williams, Pat Ama Tokunbo (1997). *Displacement and the politics of violence in Nigeria*. Leiden; New York: Brill.
- Low, Setha (1999). *Theorizing the city: The new urban anthropology reader*. New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press.
- Low, Setha (2017) *Spatializing culture. The Ethnography of Space and Place*. New York: Routledge.
- Low, Setha, & Chambers, Erve (1989). *Housing, culture, and design : A comparative perspective*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Low, Setha, & Lawrence-Zúñiga, Denise (2003). *The anthropology of space and place : Locating culture*. Malden, MA: Blackwell Pub.
- Lucas, Ray (2020) *Anthropology for Architects. Social Relations and the Built Environment*. London: Bloomsbury Visual Arts.
- Pellow, Devora (1996). *Setting boundaries: The anthropology of spatial and social organization*. Westport, Conn.: Bergin & Garvey.
- Perrault, Ray (2022) *Urban Regeneration. Methods, Implementation and Management*. New York: Nova Science Publishers.
- Rapoport, Amos. (1990). *History and precedent in environmental design*. New York: Plenum Press. Rapoport, A. (1990). *The meaning of the built environment: A nonverbal communication approach*. Tucson: University of Arizona Press.
- Rapoport, Amos (1982). *The meaning of the built environment: A nonverbal communication approach*. Beverly Hills: Sage Publications.

Rapoport, Amos (1977). Human aspects of urban form: Towards a man-environment approach to urban form and design (1st ed.). Oxford; New York: Pergamon Press. Rapoport, A. (1976). The mutual interaction of people and their built environment: A cross-cultural perspective. The Hague; Chicago: Mouton; distributed in the USA and Canada by Aldine.

Rapoport, Amos (1969). House form and culture. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall. Rotenberg, R. L., & McDonogh, G. W. (1993). The cultural meaning of urban space. Westport, Conn.: Bergin & Garvey.

Signorelli, Amalia (1999) Antropología urbana. Anthropos. Barcelona: Universidad Autónoma Metropolitana.

Stender, Marie et alii (2022) Architectural Anthropology. London: Routledge.

Tapada-Berteli, Teresa (2002) "Antropología, vivienda y realojamiento urbano: la necesidad de diseños arquitectónicos más flexibles y adaptados" en Gitanos: pensamiento y cultura, número 16, pp. 46-51.

Tapada-Berteli, Teresa & Arbaci, Sonia (2011) Proyectos de regeneración urbana en Barcelona contra la segregación socioespacial (1986-2009): ¿solución o mito?. ACE: Architecture, City and Environment, Octubre, vol. VI, núm. 17, pp. 187-222.

Tapada-Berteli, Teresa (coord.) et alii (2013) "Ann'n panse Ansanm Pou Mayard" Diagnostic socio-urbain du quartier de Mayard, Jacmel (Haïti). Barcelona: ACUP, Nexa Impressions.

Tapada-Berteli, Teresa (2021) "Comentario: Los espacios extremos como categoría analítica. Scripta Nova. Revista electrónica de Geografía y Ciencias Sociales. Universitat de Barcelona. Vol. 25, Núm. 2, pp 179-188.

Tapada-Berteli, Teresa (2022) "Urban regeneration and citizen's city making, lessons learned from a South-European Perspective" A: Ray Perrault (Ed) Urban Regeneration. Methods, Implementation and Management. New York: Nova Science Publishers

Wacquant, Loïc (2007) Pàries urbans. Guetos, banlieues, Estat. Barcelona: Edicions de 1984

## Programari

No es fa us d'un programari específic

## Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt